ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 9ης Νοεμβρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-365/97,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον P. Stancanelli, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον M. Merola, δικηγόρο Ρώμης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον καθηγητή U. Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον P. G. Ferri, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ιταλίας, 5, rue Marie-Adélaïde,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, μη έχοντας εφαρμόσει πλήρως και ορθώς, στη ζώνη της κοίτης του χειμάρρου San Rocco, την

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

οδηγία 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ και από τα άρθρα 4, 5, 7, πρώτη περίπτωση, και 10 της οδηγίας 75/442 ή τις αντίστοιχες διατάξεις, όπως τροποποιήθηκαν με την οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991 (ΕΕ L 78, σ. 32),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann και H. Ragnemalm (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 2ας Μαρτίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Απριλίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 22 Οκτωβρίου 1997, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 226 ΕΚ), προσφυγή με σκοπό να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, μη έχοντας εφαρμόσει πλήρως και ορθώς, στη ζώνη της κοίτης του χειμάρρου San Rocco, την οδηγία 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86, στο εξής: οδηγία 75/442), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΚ και από τα άρθρα 4, 5, 7, πρώτη περίπτωση, και 10 της οδηγίας 75/442 ή τις αντίστοιχες διατάξεις, όπως τροποποιήθηκαν με την οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991 (ΕΕ L 78, σ. 32, στο εξής: τροποποιημένη οδηγία 75/442).

2 Η οδηγία 75/442 αποσκοπεί στην εναρμόνιση των εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων σε θέματα διαθέσεως των αποβλήτων.

3 Οι διατάξεις της οδηγίας 75/442 αντικαταστάθηκαν από την οδηγία 91/156. Πράγματι, από το άρθρο 1 της οδηγίας 91/156 προκύπτει ότι τα άρθρα 1 έως 12 της οδηγίας 75/442 αντικαταστάθηκαν από τα άρθρα 1 έως 18 και προστέθηκαν τα παραρτήματα I, II Α και II Β. Τα νέα άρθρα 4, 6, 8 και 13 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 αντιστοιχούν κατ' ουσίαν στα παλαιά άρθρα 4, 5, 7 και 10 της οδηγίας 75/442.

4 Όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές της σκέψεις, η οδηγία 75/442 αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στη διασφάλιση της προστασίας της υγείας του ανθρώπου και του

περιβάλλοντος από τα επιζήμια αποτελέσματα που προκαλούνται από την περισυλλογή, τη μεταφορά, την επεξεργασία, την εναποθήκευση και την απόθεση των αποβλήτων αυτών.

5 Για να διασφαλιστεί η πραγματοποίηση των σκοπών αυτών, η οδηγία 75/442 επέβαλλε στα κράτη μέλη να θεσπίσουν ορισμένες διατάξεις.

6 Κατ' αρχάς, δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας 75/442, τα κράτη μέλη έπρεπε να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τα στερεά απόβλητα θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον, και κυρίως χωρίς να δημιουργούν κίνδυνο για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος ή για την πανίδα ή τη χλωρίδα, χωρίς να προκαλούν ενοχλήσεις θορύβου και οσμών και χωρίς να επιφέρουν βλάβη στην τοποθεσία και στο τοπίο. Το άρθρο 4 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, το οποίο επαναλαμβάνει κατ' ουσίαν τη διάταξη αυτή, προσθέτει, με το δεύτερο εδάφιο, ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν, επιπλέον, τα αναγκαία μέτρα για την απαγόρευση της εγκαταλείψεως, της απορρίψεως και της ανεξέλεγκτης διαθέσεως των αποβλήτων.

7 Εν συνεχεία, δυνάμει του άρθρου 5 της οδηγίας 75/442, τα κράτη μέλη υποχρεούντο να συνιστούν ή να υποδεικνύουν την αρμόδια ή τις αρμόδιες αρχές τις επιφορτισμένες, εντός μιας καθορισμένης ζώνης, να σχεδιάζουν, να οργανώνουν, να επιτρέπουν και να επιβλέπουν τις εργασίες διαθέσεως των στερεών αποβλήτων. Από το άρθρο 6 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 προκύπτει πλέον ότι τα κράτη μέλη συνιστούν ή ορίζουν την αρμόδια αρχή ή τις αρμόδιες αρχές που είναι επιφορτισμένες με την υλοποίηση της εν λόγω οδηγίας.

8 Το άρθρο 7 της οδηγίας 75/442 επέβαλλε, μεταξύ άλλων, στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου κάθε κάτοχος στερεών αποβλήτων να τα παραδίδει σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα περισυλλογής ή σε επιχείρηση διαθέσεως. Η διάταξη αυτή αντικαταστάθηκε από το άρθρο 8 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, η οποία προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου κάθε κάτοχος αποβλήτων να τα παραδίδει σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα

περισυλλογής ή σε επιχείρηση που διεξάγει τις εργασίες που προβλέπονται στο παράρτημα ΙΙ Α ή ΙΙ Β της οδηγίας.

9 Τέλος, το άρθρο 10 της οδηγίας 74/442 προέβλεπε ότι οι επιχειρήσεις οι οποίες εξασφαλίζουν τη μεταφορά, την περισυλλογή, την εναποθήκευση, την απόθεση ή την επεξεργασία των δικών τους στερεών αποβλήτων, καθώς και εκείνες οι οποίες περισυλλέγουν ή μεταφέρουν για λογαριασμό τρίτων στερεά απόβλητα, εποπτεύονταν από την αναφερομένη στο άρθρο 5 της οδηγίας αυτής αρμόδια αρχή. Το άρθρο 13 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 προβλέπει συναφώς ότι οι εγκαταστάσεις ή επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τις εργασίες που προβλέπονται στα άρθρα 9 έως 12 υπόκεινται στους προσήκοντες περιοδικούς ελέγχους από τις αρμόδιες αρχές.

10 Το άρθρο 2 της οδηγίας 91/156 ορίζει ότι τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για τη συμμόρφωσή τους προς την οδηγία αυτή το αργότερο την 1η Απριλίου 1993 και ενημερώνουν περί αυτού αμέσως την Επιτροπή.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και τα αιτήματα των διαδίκων

11 Στις 26 Ιουνίου 1990 η Επιτροπή απηύθυνε έγγραφο οχλήσεως στην Ιταλική Δημοκρατία, με το οποίο επεσήμανε την παραβίαση εκ μέρους της Ιταλικής Δημοκρατίας των υποχρεώσεων που απορρέουν από τα άρθρα 4, 5, 6, 7 και 10 της

οδηγίας 75/442 και 5, 6, 9, 12 και 15 της οδηγίας 78/319/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 1978, περί των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 161).

12 Με έγγραφο της 28ης Ιανουαρίου 1992, το Ιταλικό Υπουργείο Περιβάλλοντος παρείχε στην Επιτροπή τις ακόλουθες πληροφορίες:

— από ορισμένα στοιχεία προκύπτει ότι στην κοιλάδα του San Rocco απορρίπτονταν κατά σύστημα βιολογικά και χημικά υλικά, προερχόμενα από τη δεύτερη πολυκλινική, πράγμα το οποίο έθετε σε σοβαρό κίνδυνο τον πληθυσμό που διέμενε σε ορισμένες συνοικίες·

— στην ίδια αυτή κοιλάδα, είχαν καταγραφεί σοβαρά υδρογεωλογικά προβλήματα οφειλόμενα στην παρουσία λατομείων πορώδους εδάφους·

— ένα από αυτά τα λατομεία έχει χρησιμοποιηθεί, στο παρελθόν, για παράνομη απόρριψη αποβλήτων·

— αφού αναστάληκε η άδεια λειτουργίας του στις 8 Μαΐου 1990, το λατομείο αυτό επαναχρησιμοποιήθηκε για απόρριψη αποβλήτων τον Μάιο του 1991. Κατά του έχοντος την εκμετάλλευση του λατομείου ασκήθηκε ποινική δίωξη για την επαναχρησιμοποίηση αυτή, η οποία εκκρεμεί ακόμα.

13 Μη έχοντας λάβει καμία ανακοίνωση σχετικά με τη θέση σε εφαρμογή των μέτρων που προορίζονταν να αποκαταστήσουν το περιβάλλον στην κοιλάδα του San Rocco, η Επιτροπή απηύθυνε στην Ιταλική Κυβέρνηση, με έγγραφο της 5ης Ιουλίου 1996,

αιτιολογημένη γνώμη στην οποία κατέληγε ότι, όσον αφορά τη ζώνη της κοίτης του χειμάρρου του San Rocco, η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, 5, 6, 7 και 10 της οδηγίας 75/442 και 5, 6, 12 και 15 της οδηγίας 78/319:

— διότι δεν έλαβε, κατά παράβαση των άρθρων 4 της οδηγίας 75/442 και 5 της οδηγίας 78/319, τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα στερεά απόβλητα θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον, και κυρίως χωρίς να δημιουργούν κίνδυνο για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος, ούτε για την πανίδα ή τη χλωρίδα, χωρίς να προκαλούν ενοχλήσεις θορύβου και οσμών και χωρίς να επιφέρουν βλάβη στην τοποθεσία και το τοπίο·

— διότι οι αρμόδιες αρχές, οι οποίες καθορίστηκαν σύμφωνα με τα άρθρα 5 της οδηγίας 75/442 και 6 της οδηγίας 78/319, δεν εκπλήρωσαν τις υποχρεώσεις προγραμματισμού, οργανώσεως, εγκρίσεως και επιβλέψεως των εργασιών διαθέσεως των στερεών αποβλήτων στην εν λόγω ζώνη, κατά παράβαση των τελευταίων αυτών διατάξεων·

— διότι οι αρμόδιες αρχές, οι οποίες καθορίστηκαν σύμφωνα με τα άρθρα 5 της οδηγίας 75/442 και 6 της οδηγίας 78/319, δεν εκπόνησαν το σχέδιο και το πρόγραμμα διαθέσεως των στερεών αποβλήτων, κατά παράβαση των άρθρων 6 της οδηγίας 75/442 και 12 της οδηγίας 78/319·

— διότι οι αρμόδιες αρχές δεν εκπλήρωσαν την υποχρέωση εποπτείας των επιχειρήσεων που εξασφαλίζουν τη μεταφορά, τη συλλογή, τη συγκέντρωση, την αποθήκευση ή την επεξεργασία των δικών τους στερεών αποβλήτων, καθώς και

εκείνων που αναλαμβάνουν τη συλλογή ή τη μεταφορά αποβλήτων για λογαριασμό τρίτων, κατά παράβαση των άρθρων 10 της οδηγίας 75/442 και 15 της οδηγίας 78/319·

— διότι δεν θέσπισε, κατά παράβαση του άρθρου 7, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 75/442, τις αναγκαίες διατάξεις ώστε, όσον αφορά ένα λατομείο πορώδους εδάφους εντός της ζώνης της κοίτης του χειμάρρου San Rocco, το οποίο στο παρελθόν είχε χρησιμεύσει παρανόμως για την απόρριψη αποβλήτων, ο έχων την εκμετάλλευση του λατομείου να παραδώσει τα απόβλητα σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής ή σε επιχείρηση που διεξάγει τις εργασίες διαθέσεως των αποβλήτων.

14 Στις 2 Ιανουαρίου 1997 η Επιτροπή έλαβε υπόμνημα της Ιταλικής Δημοκρατίας περί κοινοποιήσεως σχεδίου διαχειρίσεως του περιβάλλοντος σχετικά με ολόκληρη την Περιφέρεια της Καμπανίας, στην οποία βρίσκεται η κοιλάδα του San Rocco.

15 Η Ιταλική Δημοκρατία κοινοποίησε μετέπειτα στην Επιτροπή, με έγγραφο της 21ης Απριλίου 1997, ανακοίνωση του Υπουργείου Περιβάλλοντος στο οποίο αναφέρονταν διάφορες πρωτοβουλίες για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος στην κοιλάδα του San Rocco. Στην ανακοίνωση αυτή διευκρινίζονταν μεταξύ άλλων ότι:

— ο Δήμος Νεαπόλεως, σε συμφωνία με τη διεύθυνση περιβάλλοντος της επαρχίας, είχε θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα για την επιτήρηση των ενδεχομένων παρανόμων απορρίψεων στερεών αποβλήτων στην κοιλάδα του San Rocco·

— η άδεια για το λατομείο που βρισκόταν στο άνω τμήμα της κοιλάδας του San Rocco και είχε χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα για την παράνομη απόρριψη αποβλήτων είχε ανασταλεί εκ νέου τον Σεπτέμβριο του 1996·

— τα λύματα από τη δεύτερη πολυκλινική διοχετεύονται πλέον οριστικά στον αποχετευτικό αγωγό του Δήμου·

— οι τοπικές αρχές έχουν λάβει μέτρα για την παύση της λειτουργίας έξι ιδιωτικών χώρων απορρίψεως αποβλήτων·

— η υπηρεσία αποχετεύσεως του Δήμου Νεαπόλεως ενήργησε επανειλημμένα για την εξάλειψη των στερεών αποβλήτων και τη διασφάλιση της διαρκούς επιτηρήσεως και του διαρκούς καθαρισμού της κοίτης·

— έχει οριστεί επιτροπή εμπειρογνωμόνων για να θέσει σε εφαρμογή σχέδιο πλήρους εξυγιάνσεως της κοίτης, τόσο από γεωμορφολογικής και υδρολογικής απόψεως όσο και από υγειονομικής.

16 Βάσει των πληροφοριών αυτών, η Επιτροπή προέβη σε ελέγχους για την εξακρίβωση των συνεπειών των αναγγελθεισών πρωτοβουλιών για το περιβάλλον στην κοιλάδα του San Rocco, κατόπιν των οποίων έλαβε γνώση μιας αποφάσεως του δημοτικού συμβουλίου της Νεαπόλεως της 10ης Μαρτίου 1997, από την οποία προκύπτει ότι:

— η κοίτη του χειμάρρου του San Rocco χρήζει άμεσης υδρολογικής διευθετήσεως· η κατάσταση της ρυπάνσεως φαίνεται ότι έχει επιδεινωθεί κατόπιν νέων απορρίψεων λυμάτων·

— το σχέδιο σχετικά με τη νέα υδρολογική διευθέτηση μπορεί να εγκριθεί μόνο στο πλαίσιο συνθετότερης αποφάσεως, ώστε να επιλυθούν οριστικώς όλα τα περιβαλλοντικά προβλήματα στην εν λόγω ζώνη·

— προς τον σκοπό αυτό, έχει συσταθεί ομάδα ανεξαρτήτων από τη διοίκηση εμπειρογνωμόνων, η ουσιώδης αποστολή των οποίων είναι να επισημάνουν τις γενικές γραμμές της εξυγιάνσεως αυτής, βάσει των οποίων η τεχνική υπηρεσία του Δήμου θα πρέπει, στη συνέχεια, να εκπονήσει οριστικό σχέδιο υδρολογικής διευθετήσεως της κοιλάδας του San Rocco.

17 Η Επιτροπή, κρίνοντας ότι δεν είχαν ακόμη ληφθεί ή τεθεί σε εφαρμογή όλα τα μέτρα που ήταν αναγκαία για να καταστούν άνευ αντικειμένου οι αιτιάσεις που είχαν κοινοποιηθεί στην Ιταλική Δημοκρατία με την αιτιολογημένη γνώμη, άσκησε την παρούσα προσφυγή.

18 Η Επιτροπή παραιτήθηκε με την προσφυγή της από την αιτίαση σχετικά με την παράβαση της οδηγίας 78/319, λόγω του ότι η οδηγία αυτή είχε καταργηθεί. Εξάλλου, ενόψει του σχεδίου διαχειρίσεως που της ανακοινώθηκε στις 2 Ιανουαρίου 1997, η Επιτροπή θεώρησε ότι είχε πλέον εξαλειφθεί η παράβαση των υποχρεώσεων σχετικά με το σχέδιο και το πρόγραμμα διαθέσεως των στερεών αποβλήτων που απέρρεαν από το άρθρο 6 της οδηγίας 75/442 και ως προς τις οποίες είχε διατυπωθεί αιτίαση με την αιτιολογημένη γνώμη.

19 Αντιθέτως, η Επιτροπή ενέμεινε επί των λοιπών αιτημάτων της.

20 Η Ιταλική Κυβέρνηση ζητεί από το Δικαστήριο, κυρίως, να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη και, επικουρικώς, ως αβάσιμη και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Επί του παραδεκτού της προσφυγής

21 Πρώτον, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αιτίαση που προβλήθηκε με το έγγραφο οχλήσεως της 26ης Ιουνίου 1990 δεν ήταν αρκετά σαφής ώστε να μπορέσει να αναπτύξει προσηκόντως τους αμυντικούς ισχυρισμούς της.

22 Η Επιτροπή θεωρεί, κατ' αρχάς, ότι το έγγραφο οχλήσεως συγκεκριμενοποιούσε με αρκετή ακρίβεια την προσαπτομένη στην Ιταλική Κυβέρνηση παράβαση, εφόσον αναφερόταν στη ρύπανση που οφειλόταν σε ανεξέλεγκτες απορρίψεις αποβλήτων προερχομένων από τις υψηλότερες ζώνες της κοιλάδας του San Rocco και στη μη λήψη των απαραίτητων μέτρων για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τον έλεγχο των εργασιών διαθέσεως των αποβλήτων υπό την έννοια της οδηγίας 75/442. Στη συνέχεια, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, με το έγγραφο της 15ης Δεκεμβρίου 1988, είχε ήδη ζητήσει από την Ιταλική Κυβέρνηση να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί της καταστάσεως του περιβάλλοντος στην κοιλάδα του San Rocco. Τέλος, από την απάντηση στο έγγραφο οχλήσεως προκύπτει ότι η Ιταλική Κυβέρνηση μπόρεσε να ασκήσει πλήρως το δικαίωμα άμυνάς της, εφόσον απάντησε σε όλα τα σημεία των προβληθεισών αιτιάσεων και δεν επικαλέστηκε τον γενικό τους χαρακτήρα.

23 Προκαταρκτικά, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, το έγγραφο οχλήσεως που απευθύνει η Επιτροπή στο κράτος μέλος και, στη συνέχεια, η αιτιολογημένη γνώμη που διατυπώνει η Επιτροπή οριοθετούν το αντικείμενο της διαφοράς, το οποίο, επομένως, δεν μπορεί πλέον να διευρυνθεί. Πράγματι, η δυνατότητα του συγκεκριμένου κράτους μέλους να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του αποτελεί, ακόμη και αν αποφασίσει να μην κάνει χρήση, ουσιαστική εγγύηση που παρέχει η Συνθήκη, η δε τήρησή της συνιστά ουσιώδη τύπο για τη νομιμότητα της διαδικασίας με την οποία αναγνωρίζεται παράβαση κράτους μέλους. Κατά συνέπεια, η αιτιολογημένη γνώμη και η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να στηρίζονται στις ίδιες αιτιάσεις με εκείνες του εγγράφου οχλήσεως με το οποίο κινείται η πριν από την άσκηση της προσφυγής διαδικασία (απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-191/95, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1998, σ. I-5449, σκέψη 55).

24 Έτσι, στο μέτρο που μια απόφαση περί αναγνωρίσεως παραβάσεως κράτους μέλους αφενός μπορεί να στοιχειοθετεί την ευθύνη του κράτους μέλους λόγω της παραβά-

σεώς του (βλ. απόφαση της 18ης Μαρτίου 1992, C-29/90, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1992, σ. I-1971, σκέψη 12) και αφετέρου συνιστά προϋπόθεση ασκήσεως προσφυγής βάσει του άρθρου 171 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 228 ΕΚ), επιβάλλεται το κράτος μέλος να έχει την ευκαιρία, κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, να αντικρούσει το σύνολο των αιτιάσεων που έχουν προβληθεί εναντίον του από την Επιτροπή.

25 Ωστόσο, η προϋπόθεση αυτή δεν μπορεί να σημαίνει ότι επιβάλλεται σε κάθε περίπτωση να υπάρχει απόλυτη σύμπτωση μεταξύ της διατυπώσεως των αιτιάσεων στο έγγραφο οχλήσεως, του διατακτικού της αιτιολογημένης γνώμης και των αιτημάτων της προσφυγής, εφόσον το αντικείμενο της διαφοράς δεν διευρύνθηκε ούτε μεταβλήθηκε, αλλ' αντιθέτως απλώς περιορίστηκε (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 56).

26 Η αιτιολογημένη γνώμη, που προβλέπεται στο άρθρο 169 της Συνθήκης, πρέπει να εκθέτει με λογική πληρότητα και λεπτομερώς τους λόγους που ώθησαν την Επιτροπή να σχηματίσει την πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος παρέβη υποχρέωση που υπέχει από τη Συνθήκη. Για το έγγραφο οχλήσεως δεν μπορεί να απαιτείται τόσο μεγάλη ακρίβεια, αφού το έγγραφο αυτό κατ' ανάγκη συνίσταται σε μια πρώτη σύντομη περίληψη των αιτιάσεων. Τίποτα δεν εμποδίζει επομένως την Επιτροπή να αναπτύξει λεπτομερώς, με την αιτιολογημένη γνώμη, τις αιτιάσεις που έχει ήδη διατυπώσει συνοπτικότερα στο έγγραφο οχλήσεως (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 54).

27 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το έγγραφο οχλήσεως πληροί τον απαιτούμενο από τη νομολογία βαθμό ακρίβειας, διότι ο προσδιορισμός της παραβάσεως και ο χαρακτηρισμός της ως πιθανής παραβιάσεως των άρθρων 4, 5, 6, 7 και 10 της οδηγίας 75/442 αρκούσαν για να μπορέσει η Ιταλική Δημοκρατία να προβάλει την άμυνά της.

28 Επομένως, η πρώτη ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

29 Δεύτερον, η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ της αιτιολογημένης γνώμης και της προσφυγής, οπότε η προσφυγή είναι απαράδεκτη. Οι αιτιάσεις που προβάλλονται με την αιτιολογημένη γνώμη αφορούν μόνον την οδηγία 75/442, ενώ στην προσφυγή αναφέρονται και οι διατάξεις της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

30 Συναφώς, η Ιταλική Κυβέρνηση τονίζει ότι ως αιτιολογία για τη μη σύμπτωση της αιτιολογημένης γνώμης και της προσφυγής δεν μπορεί να προβληθεί η τροποποίηση της οδηγίας 75/442 κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, διότι η τροποποίηση πραγματοποιήθηκε πλέον των τριών ετών πριν από την κοινοποίηση της αιτιολογημένης γνώμης. Επομένως, η Επιτροπή δεν μπορούσε, όταν συνέταξε την αιτιολογημένη γνώμη, να αποκρύψει το γεγονός ότι από την 1η Απριλίου 1993 δεν ίσχυε πλέον το αρχικό κείμενο της οδηγίας 75/442. Εξάλλου, η διατύπωση της αιτιολογημένης γνώμης, καθόσον αναφέρεται αποκλειστικά στις διατάξεις της οδηγίας 75/442, συνεπάγεται σιωπηρή οριοθέτηση της προσαπτομένης παραβάσεως υπό την έννοια ότι αφορά μόνον τα προ της 1ης Απριλίου 1993 γεγονότα.

31 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι αρχικώς επιβαλλόμενες στα κράτη μέλη υποχρεώσεις από την οδηγία 75/442, μολονότι κατ' ουσίαν παραμένουν αναλλοίωτες στην τροποποιηθείσα οδηγία 75/442, κατέστησαν λεπτομερέστερες και αυστηρότερες. Οι υποχρεώσεις των άρθρων 4, 5, 7 και 10 της οδηγίας 75/442 επιβεβαιώθηκαν πλήρως με την τροποποιημένη οδηγία 75/442. Επομένως, η κατάσταση του περιβάλλοντος στην κοιλάδα του San Rocco έπρεπε κατά μείζονα λόγο να κριθεί αντίθετη προς τις νέες διατάξεις. Από το γεγονός ότι η εφαρμοστέα κανονιστική ρύθμιση υπέστη τροποποιήσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δεν επιτρέπεται να συναχθεί ότι η Επιτροπή τροποποίησε τις αιτιάσεις της κατά της Ιταλικής Δημοκρατίας.

32 Συναφώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η ύπαρξη παραβάσεως στο πλαίσιο προσφυγής βάσει του άρθρου 169 της Συνθήκης πρέπει να εκτιμάται ενόψει της κοινοτικής νομοθεσίας που ισχύει κατά την εκπνοή της τασσομένης εκ μέρους της Επιτροπής στο οικείο κράτος μέλος προθεσμίας

προκειμένου να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη γνώμη (απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 1996, C-61/94, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1996, σ. I-3989, σκέψη 42).

33 Εν προκειμένω, το έγγραφο οχλήσεως εστάλη στις 26 Ιουνίου 1990. Η οδηγία 91/156, που τροποποίησε την οδηγία 75/442, εκδόθηκε στις 18 Μαρτίου 1991. Τα κράτη μέλη έπρεπε να συμμορφωθούν προς την οδηγία αυτή το αργότερο την 1η Απριλίου 1993.

34 Στο εισαγωγικό τμήμα της αιτιολογημένης γνώμης, αναφέρεται το γεγονός ότι η οδηγία 75/442 τροποποιήθηκε, και ιδίως ότι οι διατάξεις των άρθρων 4, 5, 7 και 10 της οδηγίας 75/442 επαναλαμβάνονται στα άρθρα 4, 6, 7, 9, 10, 12 και 13 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, ενώ, στο διατακτικό της αιτιολογημένης γνώμης, η Επιτροπή αναφέρει μόνον την παλαιά αρίθμηση των άρθρων για τα οποία ισχυρίζεται ότι υπήρξε παράβαση. Στην προσφυγή της, η Επιτροπή αναφέρει τα άρθρα της οδηγίας 75/442 προσθέτοντας συστηματικά, εντός παρενθέσεων, τις αντιστοιχίες των διατάξεων αυτών με την τροποποιημένη οδηγία 75/442, η οποία, όπως διευκρινίζει η Επιτροπή, «επαναλαμβάνει τις διατάξεις αυτές κατά το ουσιώδες μέρος τους».

35 Κατά πάγια νομολογία, το νομότυπο της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας συνιστά ουσιώδη εγγύηση που παρέχει η Συνθήκη όχι μόνο για την προστασία των δικαιωμάτων του εν λόγω κράτους μέλους, αλλά και για να εξασφαλιστεί ότι η διαδικασία που θα κινηθεί ενδεχομένως ενώπιον του Δικαστηρίου θα έχει ως αντικείμενο μια σαφώς καθορισμένη διαφορά. Μόνον εφόσον η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία διεξαχθεί νομότυπα, η ενώπιον του Δικαστηρίου κατ' αντιδικία διαδικασία παρέχει τη δυνατότητα στο Δικαστήριο να κρίνει αν το κράτος μέλος παρέβη πραγματικά τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις τις οποίες αφορούν τα αιτήματα της Επιτροπής (διάταξη της 11ης Ιουλίου 1995, C-266/94, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1995, σ. I-1975, σκέψεις 17 και 18).

36 Έτσι, μολονότι τα αιτήματα της προσφυγής δεν μπορούν κατ' αρχήν να βαίνουν πέραν των παραβάσεων τις οποίες αφορούν το διατακτικό της αιτιολογημένης γνώμης και το έγγραφο οχλήσεως, εντούτοις, όταν κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας επέλθει μεταβολή του κοινοτικού δικαίου, η Επιτροπή παραδεκτώς μπορεί να διαπιστώσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που

απορρέουν από το αρχικό κείμενο μιας οδηγίας, η οποία στη συνέχεια τροποποιήθηκε ή καταργήθηκε, εφόσον οι υποχρεώσεις αυτές διατηρήθηκαν δυνάμει των νέων διατάξεων.

37 Όπως όμως τόνισε η Επιτροπή, από συγκριτική εξέταση των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι η τροποποιημένη οδηγία 75/442 κατέστησε αυστηρότερες ορισμένες διατάξεις της οδηγίας 75/442. Κατά συνέπεια, οι περισσότερες από τις υποχρεώσεις οι οποίες επιβάλλονταν στα κράτη μέλη από την οδηγία 75/442 ισχύουν δυνάμει της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

38 Φυσικά, μολονότι οι διατάξεις της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 δεν περιέχονται τύποις στο διατακτικό της αιτιολογημένης γνώμης, ωστόσο μνημονεύονται στο σκεπτικό της μαζί με τις διατάξεις που επικαλείται η Επιτροπή (βλ. την απόφαση της 11ης Αυγούστου 1995, C-431/92, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1995, σ. I-2189, σκέψη 18).

39 Αντιθέτως, το αντικείμενο της διαφοράς δεν μπορεί να διευρυνθεί, ώστε να καλύψει υποχρεώσεις απορρέουσες από την τροποποιημένη οδηγία 75/442 που δεν αντιστοιχούν σε υποχρεώσεις προβλεπόμενες στην οδηγία 75/442, διότι τούτο θα συνιστούσε παράβαση ουσιώδους τύπου, η οποία θα έθιγε το νομότυπο της διαπιστώνουσας την παράβαση διαδικασίας.

40 Επομένως, η προσφυγή είναι παραδεκτή καθόσον αφορά τις απορρέουσες από την τροποποιημένη οδηγία 75/442 υποχρεώσεις που ίσχυαν ήδη δυνάμει της οδηγίας 75/442.

41 Υπό τις συνθήκες αυτές, η δεύτερη ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

42 Τρίτον, η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή στήριξε την προσφυγή της στα αποτελέσματα νέων εξακριβώσεων, στις οποίες προέβη αφού έλαβε το έγγραφο της 21ης Απριλίου 1997 της κυβερνήσεως αυτής. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή έπρεπε να κινήσει εκ νέου την προ της ασκήσεως προσφυγής διαδικασία αντί να ασκήσει την προσφυγή.

43 Η Επιτροπή φρονεί ότι οι νέες εξακριβώσεις δεν συνιστούν νέες αιτιάσεις κατά της Ιταλικής Δημοκρατίας. Αντιθέτως, προέβη στις εξακριβώσεις αυτές μόνον για να εκτιμήσει αν τα ανακοινωθέντα από την Ιταλική Κυβέρνηση μέτρα σε απάντηση στην αιτιολογημένη γνώμη μπορούσαν πράγματι να αποκαταστήσουν, στην κοιλάδα του San Rocco, τις περιβαλλοντικές συνθήκες σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο. Εντούτοις, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι τα εν λόγω μέτρα δεν μπορούσαν να βελτιώσουν την κατάσταση της εν λόγω κοιλάδας.

44 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι εξακριβώσεις που έγιναν μετά την έκδοση της αιτιολογημένης γνώμης καθώς και οι αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου οδήγησαν την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι η Ιταλική Δημοκρατία δεν είχε ακόμα συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη αυτή γνώμη, και μάλιστα μετά την πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας, και ότι έπρεπε να ασκηθεί προσφυγή.

45 Κατά πάγια νομολογία, εξακολουθεί να υπάρχει συμφέρον για τη συνέχιση της δίκης λόγω παραβάσεως ακόμα και στην περίπτωση κατά την οποία η παράβαση εξέλιπε μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 5ης Ιουνίου 1986, 103/84, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1986, σ. 1759, σκέψη 8, της 24ης Μαρτίου 1988, 240/86, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1988, σ. 1835, σκέψη 14, και της 18ης Μαρτίου 1992, προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδος, σκέψη 12).

46 Πάντως, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί, στο πλαίσιο της παρούσας προσφυγής, ως προς το αν η προβαλλομένη παράβαση εξέλιπε μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής.

47 Η τρίτη ένσταση απαραδέκτου πρέπει επομένως να απορριφθεί ως αβάσιμη.

48 Τέταρτον, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει, με το υπόμνημα ανταπαντήσεώς της, ότι η Επιτροπή προσέθεσε με το υπόμνημα απαντήσεώς της νέα πραγματικά στοιχεία ή χρησιμοποίησε νέα ή διαφορετική διατύπωση των αιτιάσεων.

49 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση, για τους λόγους που προέβαλε ο γενικός εισαγγελέας στις παραγράφους 50 έως 52 των προτάσεών του, ότι τα προβληθέντα από την Επιτροπή πραγματικά στοιχεία στο υπόμνημα απαντήσεώς της δεν μπορούν να θεωρηθούν ως νέα πραγματικά στοιχεία ή ως νέα ή διαφορετική διατύπωση των αιτιάσεων.

50 Επομένως, η τέταρτη ένσταση απαραδέκτου πρέπει επίσης να απορριφθεί.

51 Επομένως, η προσφυγή πρέπει να κριθεί παραδεκτή στο σύνολό της, στο μέτρο που αφορά τις απορρέουσες από την τροποποιημένη οδηγία 75/442 υποχρεώσεις, οι οποίες ίσχυαν ήδη δυνάμει της οδηγίας 75/442.

Επί της ουσίας

Προκαταρκτικά ερωτήματα

52 Προκαταρκτικά, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, με την προσφυγή της, η Επιτροπή θέλησε να προστατεύσει άμεσα το περιβάλλον αντί να περιοριστεί,

σύμφωνα με το άρθρο 169 της Συνθήκης, στον έλεγχο της μεταφοράς της οδηγίας 75/442 στο εσωτερικό δίκαιο. Επομένως, η προσφυγή της Επιτροπής δεν έχει κανένα έρεισμα στη Συνθήκη, καθόσον η Επιτροπή έχει ως αποστολή, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης, να περιορίζει τον έλεγχό της στη μεταφορά μιας οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο και στα κανονιστικά και διοικητικά μέσα που το κράτος μέλος θέτει συναφώς σε ισχύ.

53 Εξάλλου, σύμφωνα με την απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1994, C-236/92, Comitato di coordinamento per la difesa della cava κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-483), πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ, αφενός, των προγραμματικών στόχων που προβλέπονται στο άρθρο 4 της οδηγίας 75/442 και τους οποίους πρέπει να σέβονται τα κράτη μέλη και, αφετέρου, των υποχρεώσεων που πρέπει να εκπληρώνουν τα κράτη αυτά.

54 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι, κατ' αρχήν, από το μη συμβατό μιας πραγματικής καταστάσεως προς τους καθοριζόμενους στο άρθρο 4 της οδηγίας 75/442 στόχους δεν μπορεί να συναχθεί αυτομάτως παράβαση των υποχρεώσεων που επιβάλλονται με τη διάταξη αυτή.

55 Εξάλλου, η κυβέρνηση αυτή υποστηρίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης, μια προσφυγή λόγω παραβάσεως πρέπει να αφορά ένα σημαντικό τμήμα της εθνικής επικράτειας, που καθορίζεται σε σχέση με τη φύση των επιβαλλομένων με την οδηγία υποχρεώσεων. Η εδαφική έκταση της κοιλάδας του San Rocco δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την άσκηση προσφυγής λόγω παραβάσεως κατά της Ιταλικής Δημοκρατίας.

56 Συναφώς, η Επιτροπή απαντά ότι υποχρεούται όχι μόνον να μεριμνά για τη μεταφορά των οδηγιών σε κάθε εθνική έννομη τάξη, αλλά και να εξακριβώνει αν οι επιδιωκόμενοι με τις οδηγίες αυτές σκοποί έχουν επιτευχθεί πράγματι και ορθώς στα κράτη μέλη, τα οποία υπόκεινται σε υποχρέωση επιτεύξεως ορισμένου αποτε-

λέσματος (βλ. απόφαση της 7ης Απριλίου 1992, C-45/91, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1992, σ. I-2509).

57 Όσον αφορά το επιχείρημα της Ιταλικής Κυβερνήσεως ότι η εδαφική έκταση της κοιλάδας του San Rocco δεν αρκεί για να δικαιολογήσει την άσκηση προσφυγής λόγω παραβάσεως κατά της Ιταλικής Δημοκρατίας, η Επιτροπή τονίζει ότι το άρθρο 169 της Συνθήκης δεν καθορίζει το ελάχιστο εδαφικό όριο πέραν του οποίου η Επιτροπή μπορεί να επεμβαίνει για να ζητήσει την αναγνώριση παραβάσεως.

58 Εκ προοιμίου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 155, πρώτη περίπτωση, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 211, πρώτη περίπτωση, ΕΚ) αναθέτει στην Επιτροπή τη γενική αποστολή να μεριμνά για την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης καθώς και των διατάξεων που εκδίδουν τα θεσμικά όργανα δυνάμει της Συνθήκης αυτής.

59 Βάσει της διατάξεως αυτής και του άρθρου 169 της Συνθήκης, η Επιτροπή έχει ως αποστολή, προς το γενικό κοινοτικό συμφέρον, να μεριμνά αυτεπαγγέλτως για την εφαρμογή από τα κράτη μέλη των διατάξεων της Συνθήκης και των διατάξεων που εκδίδουν τα θεσμικά όργανα δυνάμει της Συνθήκης και να επιδιώκει την αναγνώριση των παραβάσεων των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις ανωτέρω διατάξεις, προκειμένου να τίθεται τέρμα στις παραβάσεις αυτές (αποφάσεις της 4ης Απριλίου 1974, 167/73, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή τόμος 1974, σ. 179, σκέψη 15, και της 11ης Αυγούστου 1995, Επιτροπή κατά Γερμανίας, προαναφερθείσα, σκέψη 21).

60 Ενόψει του ρόλου της ως θεματοφύλακα της Συνθήκης, η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει παράβαση η οποία συνίσταται στο ότι δεν επιτεύχθηκε, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, το επιδιωκόμενο από ορισμένη οδηγία αποτέλεσμα (απόφαση της 11ης Αυγούστου 1995, Επιτροπή κατά Γερμανίας, προαναφερθείσα, σκέψη 22).

61 Εν προκειμένω, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη την επιβαλλομένη από το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442 υπο-

χρέωση, δυνάμει της οποίας τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι τα στερεά απόβλητα θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον, και κυρίως χωρίς να δημιουργούν κίνδυνο για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος ή για την πανίδα ή τη χλωρίδα, χωρίς να προκαλούν ενοχλήσεις θορύβου ή οσμών, και χωρίς να επιφέρουν βλάβη στην τοποθεσία και στο τοπίο. Η διάταξη αυτή επαναλαμβάνεται κατ' ουσίαν στο άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

62 Είναι αληθές ότι το Δικαστήριο — εξετάζοντας, όπως του είχε ζητήσει το αιτούν δικαστήριο, το ενδεχόμενο η οδηγία 75/442 να επιβάλλει στα κράτη μέλη τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την προώθηση της προλήψεως, ανακυκλώσεως και μεταποιήσεως των αποβλήτων αντί για την απόρριψή τους — έκρινε, με την προαναφερθείσα απόφαση Comitato di coordinamento per la difesa della cava κ.λπ., ότι το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442 δεν γεννά υπέρ των ιδιωτών δικαιώματα που τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προστατεύουν.

63 Πάντως, το ερώτημα που τίθεται εν προκειμένω είναι αν το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι επιβάλλει την προβαλλομένη υποχρέωση και αν η υποχρέωση αυτή τηρήθηκε σε μια συγκεκριμένη περίπτωση. Το ζήτημα αυτό δεν έχει σχέση με τη δυνατότητα της απευθείας επικλήσεως από ιδιώτες κατά του κράτους των ανεπιφυλάκτων και επαρκώς σαφών και επακριβών διατάξεων οδηγίας που δεν έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση της 11ης Αυγούστου 1995, Επιτροπή κατά Γερμανίας, σκέψη 26).

64 Πράγματι, το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442, το οποίο ουσιαστικά επαναλαμβάνει το περιεχόμενο της τρίτης αιτιολογικής σκέψεως, θεσπίζει τον ουσιώδη στόχο της οδηγίας αυτής, ήτοι την προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος από τις επιβλαβείς συνέπειες της περισυλλογής, της μεταφοράς, της επεξεργασίας, της εναποθηκεύσεως και της αποθέσεως των αποβλήτων, στόχο τον οποίο τα κράτη μέλη οφείλουν να επιδιώκουν κατά την εκτέλεση των ειδικοτέρων υποχρεώσεων που τους επιβάλλουν οι διατάξεις των άρθρων 5 έως 11 της οδηγίας 75/442 ως προς τον σχεδιασμό, την επίβλεψη και τον έλεγχο των ενεργειών διαθέσεως των αποβλήτων (βλ. αποφάσεις της 12ης Μαΐου 1987, 372/85 έως 374/85, Traen κ.λπ., Συλλογή 1987,

σ. 2141, σκέψη 9, και Comitato di coordinamento per la difesa della cava κ.λπ., προαναφερθείσα, σκέψη 12).

65 Πάντως, στο πλαίσιο των «αναγκαίων μέτρων» που έπρεπε να ληφθούν από τα κράτη μέλη δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας 75/442, τα κράτη μέλη μπορούσαν να επιβάλλουν στους επιχειρηματίες υποχρεώσεις που δεν επιβάλλονται από άλλες διατάξεις της οδηγίας, προκειμένου να διασφαλίσουν την πραγματοποίηση του ουσιώδους στόχου της οδηγίας (βλ., συναφώς, προαναφερθείσα απόφαση Traen κ.λπ., σκέψη 13).

66 Το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι η διάθεση ή η αξιοποίηση των αποβλήτων θα πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι που ενδέχεται να βλάψουν το περιβάλλον, ιδίως δε χωρίς να δημιουργείται κίνδυνος για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος ή για την πανίδα και τη χλωρίδα, χωρίς να προκαλούνται ενοχλήσεις από τον θόρυβο ή τις οσμές και χωρίς να βλάπτονται οι τοποθεσίες και τα τοπία που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

67 Μολονότι η ανωτέρω διάταξη δεν αναφέρει επακριβώς το συγκεκριμένο περιεχόμενο των μέτρων που πρέπει να ληφθούν για να εξασφαλίζεται ότι η διάθεση των αποβλήτων θα πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, εντούτοις δεσμεύει τα κράτη μέλη ως προς τον επιδιωκόμενο στόχο, αφήνοντάς τους παράλληλα ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως κατά την αξιολόγηση της αναγκαιότητας των μέτρων αυτών.

68 Δεν είναι επομένως, κατ' αρχήν, δυνατό να συναχθεί αυτομάτως από το μη συμβατό μιας πραγματικής καταστάσεως προς τους καθοριζόμενους στο άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 στόχους ότι το οικείο κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την εν λόγω διάταξη, δηλαδή τις υποχρεώσεις σχετικά με τη λήψη των αναγκαίων μέτρων προς διασφάλιση του ότι τα απόβλητα θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον. Εντούτοις, αν η κατάσταση αυτή συνεχίζεται και ιδίως όταν έχει ως συνέπεια τη σημαντική φθορά του περιβάλλοντος για μακρά

χρονική περίοδο, χωρίς την επέμβαση των αρμοδίων αρχών, τούτο ενδέχεται να σημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν υπερβεί το περιθώριο εκτιμήσεως που τους παρέχει η διάταξη αυτή.

69 Όσον αφορά τη γεωγραφική έκταση της προβαλλομένης παραβάσεως, το γεγονός ότι η Επιτροπή με την προσφυγή της ζητεί να αναγνωριστεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη την υποχρέωσή της να λάβει τα αναγκαία μέτρα στη ζώνη μόνον της κοιλάδας του San Rocco δεν μπορεί να έχει επιπτώσεις στην ενδεχόμενη διαπίστωση παραβάσεως.

70 Πράγματι, οι συνέπειες της μη τηρήσεως της υποχρεώσεως που απορρέει από το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 μπορούν, λόγω της ίδιας της φύσεως της υποχρεώσεως αυτής, να θέσουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και να βλάψουν το περιβάλλον σε ένα μικρό έστω τμήμα της επικράτειας κράτους μέλους, όπως εξάλλου συνέβαινε στην υπόθεση στην οποία εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση της 7ης Απριλίου 1992, Επιτροπή κατά Ελλάδας.

71 Κατά συνέπεια, οι διατυπωθείσες συναφώς αντιρρήσεις της Ιταλικής Δημοκρατίας πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμες.

Επί της πρώτης αιτιάσεως

72 Με την πρώτη αιτίαση, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να κρίνει ότι, στο μέτρο που η Ιταλική Δημοκρατία δεν θέσπισε τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει ότι τα στερεά απόβλητα θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον, και ειδικότερα χωρίς να δημιουργούν κίνδυνο για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος ή για την πανίδα και τη χλωρίδα, χωρίς να προκαλούν ενοχλήσεις θορύβου ή οσμών και χωρίς να επιφέρουν βλάβη στις τοποθεσίες και στα τοπία που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, το κράτος

μέλος αυτό παρέβη την υποχρέωση αποτελέσματος που του επιβάλλεται από το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442. Η αιτίαση αυτή φαίνεται κατ' ουσίαν να περιορίζεται στην απόρριψη των αποβλήτων στο υδάτινο ρεύμα που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco.

73 Πράγματι, οι ενδιαφερόμενες αρχές αναγνώρισαν ότι βιολογικά και χημικά υλικά προερχόμενα από τη δεύτερη πολυκλινική είχαν απορριφθεί στην κοιλάδα του San Rocco, και συγκεκριμένα στο υδάτινο ρεύμα της κοιλάδας αυτής.

74 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση iv, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, «τα λύματα, εξαιρέσει των αποβλήτων σε υγρή κατάσταση», εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας. Χωρίς να έχει προβάλει καμία ένσταση σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 75/442 ή της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, η κυβέρνηση αυτή ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή δεν παρέσχε κανένα αποδεικτικό στοιχείο για ρύπανση από συστηματικές απορρίψεις αποβλήτων εκτός των λυμάτων.

75 Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Ιταλική Κυβέρνηση απλώς ισχυρίζεται, όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε αυτομάτως συναγάγει από ένα πραγματικό γεγονός σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος στην κοιλάδα του San Rocco παράβαση των απορρεουσών από την τροποποιημένη οδηγία 75/442 υποχρεώσεων.

76 Η Επιτροπή απαντά ότι από τις πληροφορίες που της είχαν κοινοποιηθεί αποδεικνύεται ότι η χειροτέρευση του περιβάλλοντος στην κοιλάδα του San Rocco δεν οφείλεται μόνον σε φαινόμενα υδρογεωλογικής χειροτερεύσεως και σε απορρίψεις

λυμάτων και ότι τα βιολογικά και χημικά υλικά που ρύπαναν την κοιλάδα αυτή δεν μπορούν να εξομοιωθούν με λύματα.

77 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν διαθέτει επιθεωρητές τους οποίους θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει για επιτόπιους ελέγχους και ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, είναι υποχρεωμένη να στηρίξει τις έρευνές της στις πληροφορίες που της παρέχουν οι αρχές των κρατών μελών.

78 Πρέπει εκ προοιμίου να τονιστεί ότι από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας αναγνωρίσεως παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης, στην Επιτροπή απόκειται να αποδείξει την ύπαρξη της παραβάσεως (απόφαση της 25ης Μαΐου 1982, 96/81, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, Συλλογή 1982, σ. 1791, σκέψη 6).

79 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμο, αφενός, ότι τα απόβλητα που απορρίπτονται στην κοιλάδα του San Rocco δεν αποτελούνται μόνον από λύματα και, αφετέρου, ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέλειψε να θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα απόβλητα αυτά διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον.

80 Επί του πρώτου σημείου σχετικά με την απόρριψη των αποβλήτων, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι οι επιτόπιες εξακριβώσεις στις οποίες προέβη ο Nucleo Operativo Ecologico dei Carabinieri (ο Πυρήνας Οικολογικών Παρεμβάσεων της Ιταλικής Χωροφυλακής) επιβεβαίωσαν ότι οι βιολογικές και χημικές ουσίες που ρίπτονται στον χείμαρρο της κοιλάδας του San Rocco συνιστούν πράγματι κίνδυνο για την υγεία των παρόχθιων κατοίκων και συνεπάγονται βλάβη για το περιβάλλον, πράγμα το οποίο η Ιταλική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί.

81 Με την απάντηση της 28ης Ιανουαρίου 1992 στο έγγραφο οχλήσεως της Επιτροπής, η Ιταλική Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε ότι τα προερχόμενα από τη δεύτερη

πολυκλινική βιολογικά και χημικά απόβλητα έχουν απορριφθεί στην κοιλάδα του San Rocco.

82 Από τον επιτόπιο έλεγχο που ζήτησε το Υπουργείο Περιβάλλοντος και διενήργησε ο Nucleo Operativo Ecologico dei Carabinieri προκύπτει ότι τα όμβρια ύδατα καθώς και ορισμένα απορρίμματα, που προέρχονται από νοσοκομεία, από μία κλινική και από άλλα ιδρύματα και δεν μπορούν να καθοριστούν λόγω της έκτασης και του απροσπέλαστου της ζώνης της κοίτης του San Rocco, συρρέουν προς τον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco.

83 Το πόρισμα αυτό επιβεβαιώνεται από έρευνα που διεξήγαγε ο Δήμος Νεαπόλεως και την οποία αφορά η κοινοβουλευτική ερώτηση υπ' αριθ. 4-24226 της 20ής Φεβρουαρίου 1991, από την οποία προέκυψε ότι τα προερχόμενα από τη δεύτερη πολυκλινική βιολογικά και χημικά απόβλητα είχαν απορριφθεί στην κοιλάδα του San Rocco.

84 Συνεπώς, η Επιτροπή παρέσχε επαρκή στοιχεία από τα οποία συνάγεται ότι βιολογικά και χημικά απόβλητα έχουν απορριφθεί στον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco.

85 Δεύτερον, πρέπει να γίνει δεκτό ότι για τις επιτόπιες εξακριβώσεις αρμόδιες είναι κατ' αρχήν οι εθνικές αρχές, οι οποίες πρέπει να επιδεικνύουν πνεύμα έντιμης συνεργασίας, σύμφωνα με το καθήκον που υπέχει κάθε κράτος μέλος, κατά το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 10 ΕΚ), να διευκολύνει την Επιτροπή στην εκτέλεση της γενικής αποστολής της, η οποία συνίσταται στην εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται από τα όργανα δυνάμει της Συνθήκης.

86 Επειδή, εν προκειμένω, η εντολή για τις εξακριβώσεις αυτές δόθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, στην Ιταλική Δημοκρατία εναπόκειται να αμφισβητήσει

ουσιαστικώς και λεπτομερώς τα στοιχεία που προέβαλε η Επιτροπή και να αποδείξει ότι οι προβλεπόμενες στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', περίπτωση iv, προϋποθέσεις της οδηγίας πληρούνταν εν προκειμένω, δηλαδή ότι μόνον λύματα έχουν απορριφθεί στην κοιλάδα του San Rocco.

87 Επειδή η Ιταλική Κυβέρνηση δεν προσκόμισε στο Δικαστήριο κανένα στοιχείο προς τούτο, τα προβαλλόμενα από την Επιτροπή πραγματικά περιστατικά περί απορρίψεως αποβλήτων στον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco πρέπει να θεωρηθούν ως αποδεδειγμένα.

88 Προκειμένου για το δεύτερο σημείο σχετικά με τη θέσπιση των «αναγκαίων μέτρων», από τον φάκελο της υποθέσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή, ήδη από τις 15 Δεκεμβρίου 1988, επέσυρε την προσοχή των ιταλικών αρχών στην από περιβαλλοντική άποψη κατάσταση του χειμάρρου που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco.

89 Υπενθυμίζεται επίσης ότι το χρονικό σημείο ως προς το οποίο πρέπει να εκτιμηθεί η ύπαρξη της παραβάσεως αποτελεί η λήξη της προθεσμίας που η Επιτροπή έταξε στην Ιταλική Δημοκρατία για να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη της γνώμη, ήτοι η 5η Σεπτεμβρίου 1996.

90 Δεν αμφισβητείται όμως ότι αυτό το κράτος μέλος παρέλειψε να λάβει, μέχρι τη λήξη της ταχθείσας προθεσμίας, τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει ότι τα απόβλητα που απορρίπτονταν στον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον.

91 Συνεπώς, λόγω επιπλέον μη υπάρξεως αντιθέτων στοιχείων προσκομισθέντων από την Ιταλική Κυβέρνηση, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή κατέδειξε, επαρκώς κατά νόμο, ότι οι αρμόδιες αρχές παρέλειψαν να λάβουν, για μακρά χρονική περίοδο, τα

αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα απόβλητα αυτά θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον.

92 Όπως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να κρίνει, στο πλαίσιο της παρούσας προσφυγής, αν, λαμβανομένων υπόψη των μέτρων που κοινοποιήθηκαν στη συνέχεια στην Επιτροπή από την Ιταλική Δημοκρατία, των μετέπειτα πραγματοποιηθέντων από την Επιτροπή ελέγχων ή των αποφάσεων του δημοτικού συμβουλίου της Νεαπόλεως της 10ης Μαρτίου 1997, η παράβαση έπαυσε μετά την προθεσμία αυτή.

93 Επομένως, η πρώτη αιτίαση της Επιτροπής, που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 πρέπει να γίνει δεκτή όσον αφορά την απόρριψη αποβλήτων στον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco.

Επί της δευτέρας αιτιάσεως

94 Με τη δεύτερη αιτίαση, η Επιτροπή φρονεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη το άρθρο 6 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, καθόσον οι αρμόδιες αρχές δεν εκπλήρωσαν τις υποχρεώσεις τους ως προς την οργάνωση, την έγκριση και τον έλεγχο των εργασιών διαθέσεως των αποβλήτων στην εν λόγω ζώνη. Τούτο επιβεβαιώθηκε από την κατάσταση της ρυπάνσεως στην οποία βρίσκεται ακόμα η κοιλάδα του San Rocco λόγω της απορρίψεως αποβλήτων στον χείμαρρο και της υπάρξεως χώρου παράνομης απορρίψεως αποβλήτων.

95 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο χώρος της παράνομης απορρίψεως συνέχισε να δέχεται απόβλητα παρά την αναστολή της άδειας λειτουργίας το 1990, αφού από την απάντηση της Ιταλικής Κυβερνήσεως στην αιτιολογημένη γνώμη προκύπτει ότι τον

Σεπτέμβριο του 1996 διατάχθηκε νέα αναστολή για τον εν λόγω χώρο. Αφενός, τούτο καταδεικνύει σαφώς τον αναποτελεσματικό χαρακτήρα των ληφθέντων μέτρων. Αφετέρου, αυτά τα μέτρα αναστολής είναι ανεπαρκή, διότι, λόγω της υποχρεώσεως αποτελέσματος που επιβάλλει η τροποποιημένη οδηγία 75/442, η Ιταλική Δημοκρατία υποχρεούνταν όχι μόνον να επιβάλει κυρώσεις για τις καταχρήσεις, αλλά και να αποκαταστήσει μια υγιή κατάσταση περιβάλλοντος, συνάδουσα προς το κοινοτικό δίκαιο.

96 Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η δεύτερη αιτίαση είναι αβάσιμη. Κατ' αρχάς, οι διατάξεις που επικαλείται η Επιτροπή προβλέπουν μόνον υποχρέωση καθορισμού των επιφορτισμένων με διοικητικά καθήκοντα αρχών σε ζητήματα διαχειρίσεως αποβλήτων. Η Ιταλική Δημοκρατία εκπλήρωσε την υποχρέωση αυτή μεταφέροντας την οδηγία 75/442 στην εσωτερική έννομη τάξη. Στη συνέχεια, η τήρηση της προβαλλομένης υποχρεώσεως δεν μπορεί να εκτιμηθεί βάσει μόνον μιας συγκεκριμένης περιπτώσεως. Τέλος, η Επιτροπή βασίστηκε, για να αποδείξει την παράβαση, σε περιστατικά που δεν αποδείχθηκαν.

97 Εφόσον το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, όσον αφορά την απόρριψη των αποβλήτων στον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco, δεν είναι απαραίτητο να αποφανθεί επί του ζητήματος αν οι αρμόδιες αρχές παρέβησαν επίσης την υποχρέωσή τους να εποπτεύουν τις εργασίες διαθέσεως των αποβλήτων αυτών, υποχρέωση απορρέουσα από το άρθρο 6 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, καθόσον η παράβαση αυτή έχει ήδη διαπιστωθεί στο πλαίσιο της εξετάσεως της πρώτης αιτιάσεως.

98 Όσον αφορά το ζήτημα αν οι αρμόδιες αρχές παρέβησαν την υποχρέωσή τους οργανώσεως και εγκρίσεως των εργασιών διαθέσεως των αποβλήτων και αν επέδειξαν την απαιτούμενη επιμέλεια και αποτελεσματικότητα για να σταματήσουν την απόθεση αποβλήτων σε χώρο παράνομης απορρίψεως στην κοιλάδα του San Rocco,

το ζήτημα τούτο συμπίπτει κατ' ουσίαν με την αιτίαση που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 8 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, που θα εξεταστεί στις σκέψεις 105 επ. της παρούσας αποφάσεως.

99 Συνεπώς, παρέλκει η απόφαση επί της δευτέρας αιτιάσεως που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 6 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

Επί της τρίτης αιτιάσεως

100 Με την τρίτη αιτίαση, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι αρμόδιες αρχές δεν τήρησαν την υποχρέωση εποπτείας των επιχειρήσεων που προβαίνουν στη μεταφορά, συλλογή, εναποθήκευση, απόθεση ή επεξεργασία των δικών τους αποβλήτων ή που περισυλλέγουν ή μεταφέρουν απόβλητα για λογαριασμό τρίτων, κατά παράβαση του άρθρου 13 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

101 Η Ιταλική Κυβέρνηση φρονεί ότι η αιτίαση αυτή στερείται θεμελιώσεως, ιδίως επειδή το άρθρο 13 προβλέπει την άσκηση εποπτείας επί όσων ασχολούνται βάσει αδείας με τις διάφορες φάσεις της διαχειρίσεως των αποβλήτων. Η Επιτροπή όμως δεν απέδειξε ότι ο παράνομος χώρος απορρίψεως των αποβλήτων δημιουργήθηκε από πρόσωπα υποκείμενα στην εποπτεία αυτή.

102 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 13 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 προβλέπει ότι οι εγκαταστάσεις ή οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν τις εργασίες

που προβλέπονται στα άρθρα 9 έως 12 της οδηγίας αυτής υπόκεινται στους προσήκοντες περιοδικούς ελέγχους από τις αρμόδιες αρχές.

103 Με το υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή δέχεται ότι δεν είναι «σε θέση να αποδείξει συγκεκριμένα ότι οι ιδιώτες που χρησιμοποίησαν τον μη εγκεκριμένο χώρο απορρίψεως έπρεπε να υπόκεινται στην εποπτεία που προβλέπεται με τον κανόνα αυτόν. Εντούτοις είναι δύσκολο να γίνει πιστευτό ότι τα απόβλητα δεν προέρχονται, τουλάχιστον κατά ένα μέρος τους, από ιδιώτες υποκείμενους στην εποπτεία αυτή».

104 Επομένως, εφόσον δεν υπάρχουν στοιχεία ότι τα απορριφθέντα στον χώρο παράνομης απορρίψεως απόβλητα προέρχονταν από επιχειρήσεις που υπόκεινται στην εποπτεία της αρμόδιας αρχής του άρθρου 6 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, η αιτίαση που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 13 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 πρέπει να απορριφθεί.

Επί της τέταρτης αιτιάσεως

105 Με την τέταρτη αιτίαση, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, μη θεσπίζοντας τις αναγκαίες διατάξεις προκειμένου ο έχων την εκμετάλλευση ενός λατομείου πορώδους εδάφους που κείται στη ζώνη της κοίτης του χειμάρρου του San Rocco, το οποίο χρησιμοποιούνταν στο παρελθόν ως χώρος παράνομης απορρίψεως, να παραδίδει τα απόβλητά του σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής αποβλήτων ή σε επιχείρηση διαθέσεως αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 8, πρώτη περίπτωση, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

106 Μολονότι φαίνεται ότι έχει παύσει η εκμετάλλευση του χώρου της παράνομης απορρίψεως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι δεν προκύπτει ότι οι ιταλικές αρχές έχουν θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα για να επιβάλουν στον έχοντα την εκμετάλλευση του χώρου της παράνομης απορρίψεως να παραδίδει τα απόβλητα σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής αποβλήτων ή σε επιχείρηση διαθέσεως αποβλήτων. Συνεπώς, η

Ιταλική Δημοκρατία δεν έχει συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 8, πρώτη περίπτωση, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

107 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η τέταρτη αιτίαση δεν είναι βάσιμη. Σύμφωνα με την κυβέρνηση αυτή, το γεγονός ότι το λατομείο έχει χρησιμοποιηθεί ως χώρος παράνομης απορρίψεως δεν αποδεικνύει ότι η Ιταλική Δημοκρατία παραβίασε την εν λόγω διάταξη, αλλά μόνον ότι έχουν παραβιαστεί οι συναφείς ιταλικές διατάξεις. Αναστέλλοντας την άδεια εκμεταλλεύσεως για τον χώρο αυτό, οι ιταλικές αρχές έλαβαν τα αναγκαία μέτρα για να θέσουν τέρμα στην παράνομη αυτή χρήση.

108 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι ο έχων την εκμετάλλευση του χώρου της παράνομης απορρίψεως καθίσταται, δεχόμενος εκεί απόβλητα, κάτοχος των αποβλήτων αυτών. Συνεπώς, το άρθρο 8 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 επιβάλλει στην Ιταλική Δημοκρατία την υποχρέωση να λάβει, ως προς τον έχοντα αυτή την εκμετάλλευση, τα αναγκαία μέτρα ώστε τα απόβλητα αυτά να παραδίδονται σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής αποβλήτων ή σε επιχείρηση διαθέσεως αποβλήτων, εφόσον ο έχων αυτή την εκμετάλλευση δεν μπορεί ο ίδιος να διασφαλίσει την αξιοποίηση ή τη διάθεσή τους.

109 Έτσι, αναστέλλοντας απλώς την άδεια εκμεταλλεύσεως για τον χώρο της παράνομης απορρίψεως και κινώντας ποινική δίωξη κατά του έχοντος την εκμετάλλευση του εν λόγω χώρου, η Ιταλική Δημοκρατία δεν εκπλήρωσε τη συγκεκριμένη υποχρέωση που της επιβάλλει το άρθρο 8 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

110 Η τέταρτη αιτίαση της Επιτροπής, που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 8, πρώτη περίπτωση, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, πρέπει επομένως να γίνει δεκτή.

111 Συνεπώς, διαπιστώνεται ότι η Ιταλική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει ότι τα απόβλητα που απορρίπτονται στον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την

υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον και μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε τα απόβλητα που συλλέγονται σε χώρο παράνομης απορρίψεως να παραδίδονται σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής αποβλήτων ή σε επιχείρηση διαθέσεως αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, πρώτο εδάφιο, και 8, πρώτη περίπτωση, της τροποιημένης οδηγίας 75/442.

Επί των δικαστικών εξόδων

112 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ιταλικής Δημοκρατίας στα δικαστικά έξοδα και δεδομένου ότι η τελευταία αυτή ηττήθηκε κατά το ουσιώδες μέρος της άμυνάς της, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) **Η Ιταλική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει ότι τα απόβλητα που απορρίπτονται στον χείμαρρο που διασχίζει την κοιλάδα του San Rocco θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον και μη έχοντας λάβει τα**

αναγκαία μέτρα ώστε τα απόβλητα που συλλέγονται σε χώρο παράνομης απορρίψεως να παραδίδονται σε ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα συλλογής αποβλήτων ή σε επιχείρηση διαθέσεως αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, πρώτο εδάφιο, και 8, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991.

2) **Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.**

3) **Καταδικάζει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida

Edward Schintgen Kapteyn Puissochet

Hirsch Jann Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Νοεμβρίου 1999.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias